

**Werkgroep voor Vogel- en Natuurbescherming
Midden-Brabant**

25-5-93

PEREGRIJN

2e jaargang nr.5 mei 1993

PEREGRIJN

Periodiek van de Werkgroep voor Vogel-
en Natuurbescherming Midden-Brabant.

Redaktie: Herman Petermeijer
Ad van Poppel

Redaktieadres: Anna Paulownahof 144
5038 VW Tilburg
013-425388

Dagelijks bestuur van de vereniging.

Voorzitter: Nico Hilgers 04241- 4258
Secretaris: Loek Hilgers 04242-84978
Penningmeester: Frank van den Oetelaar 04242-88486

Contributie.

Gewone leden	f 40,- per jaar
Huisgenoot leden	f 20,- per jaar
Leden tot 25 jaar	f 20,- per jaar

Leden ontvangen Peregrijn gratis

UITNODIGING

voor de vergadering van de Werkgroep voor Vogel- en
Natuurbescherming Midden-Brabant op Dinsdag 25 mei 1993.

Plaats: De Schaapjes, Oisterwijkse dreef 12, Haaren. 04242-15735.

Aanvang: 20.00 uur.

A G E N D A

1. Opening en mededelingen.
2. Vaststelling verslag vergadering van 27 april 1993.
3. Postbespreking.
4. Organisatie Huiszwaluwtelling 1993.
5. Voortgang diverse tellingen (Fenologie, Dodaars, Regenwulp,
Korhoen).
6. Rondje waarnemingen (denk aan uw ingevulde waarnemingskaarten).
7. Rondvraag en sluiting.

Aanwezig: Roos Backx, Lou Bakker, Nico en Loek Hilgers, Kees Ketelaars, Ciska v Laarhoven, Hans v Lieshout, Frank vd Oetelaar, Herman Petermeijer, Victor Retel Helmrich, Hans Smulders, Jo Swaans, Jan v. Rijsewijk, Hans v. Loon.

Afwezig met bericht: Krijn Provoost, Frits vd Meer, Ben Mertens, Carlo v Wely, Ad en Sheila v Poppel

1. Opening
Welkom aan Hans v Loon, gast (introduce Hans Smulders)
2. Mededelingen
 - Kascontrole verricht.
 - Notulen vorige vergadering weer eens niet uitgewerkt, handgeschreven notulen worden door Loek voorgelezen.
 - Voorzitter stelt voor om de leden bij toerbeurt te laten notuleren.
3. Binnengekomen post
 - Limosa
 - BMF consument-en-huishouden-campagne, verzoek om medewerking aan enquête -> Loek zal antwoorden/beperkte medewerking
 - BMF Cursus Bestemmingsplannen -> Hans v L. toont interesse
 - BMF groepenbrief
 - BMF Plan van Aanpak nieuwe bestemm.plannen buitengebied.
4. Uitgegane post
geen
5. Voortgang tellingen

Mortelen: Geplande groepstellingen worden goed bezocht/ de deelgebieden worden gelijkmatig bezocht/ individuele bezoeken vallen nog niet tegen.
Nico laat de vergadering enkele voorlopige resultaten zien van o.a. geelgors en kl.bonte specht

Dodaars

Niet-bevestigde waarnemingen van Dodaarzen in de Helleputten (Herman) en 't Wolfsven (Nico) -> in de gaten houden Dodaarzen in de Leemputten wel bevestigd (Jo)
Iedereen wordt verzocht extra op deze soort te letten.

Korhoen

Oirschotse Heide: Op het telweekend van 25-4 is op de niet geteld. Eerder dit jaar 1 haan waargenomen door Carlo.

Rechte Heide : 2 hanen tijdens telling.
Maximum aantal van 3 hanen dit jaar (Lou).
Lou en Hans merken op dat het korhoen-toerisme flink lijkt toe te nemen.
Ook ruiters van de nabijgelegen maneges zorgen voor een voortdurende verstoring.

Loonse & D.Duinen: 1 haan tijdens de telling. Eerder werden 2 hanen waargenomen (Jan Paymans)

Regenwulp

Momenteel worden her en der Regenwulpen waargenomen
 Kl. Oisterwijkse Heide - 52 ex. Jo Swaans
 Omgeving Moergestel - 90 ex. Carlo v. Wely
 Kampina (slaapplaats) - 100ex. 23/4 en 210 ex. 25/4 Ronald
 Rechte Heide - 25 ex. op de hei Roos & Hans S.

Volgende telling op 30/4. Ook de Roversse Hei wordt geteld

6. Fenologie
 Waarnemingen en data vliegen over tafel.
 Herman deelt nog enkele invulformulieren uit.
7. Rondje waarneming
 Voortzetting van punt 6.
 Vermeldenswaard: - Blauwborst 6 zingende ex. de Brand - VRH
 - Kuifleeuwerik 3 ex. in de Reeshof - H.P.
 - Havik en Boomleeuwerik - R.S.
8. Rondvraag
 Herman: vitrine in Nat.Museum werkt goed -> volgende keer
 het korhoen.
 Jo: mensen nodig om voor het weekend hout uit weiland in
 de Brand te halen en om een oeverzwaluwenwal af te
 steken -> Nico regelt mensen voor zaterdag 1 mei.
 Hans vL: 1. bermkanten in de Mortelen worden nog steeds door
 gemeente afgeschaafd! -> Loek neemt met Krijn
 contact op om in de pen te klimmen.
 2. poeltje in de Peperstraat (Mortelen) met kleine
 en grote watersalamanders wordt bedreigd door de
 uitbreiding van Oirschot -> Hans volgt ontwikke-
 lingen.
9. Loek sluit de avond af met een heldere uiteenzetting over het
 soortbeschermingsplan voor het korhoen.

victor retel helmrich

KERKUILENOVERLEG NOORD BRABANT

VERSLAG 1992

Inleiding:

Voor U ligt nu het vierde verslag van het kerkuilenverslag in Noord Brabant.

Voor de vierde keer probeer ik de resultaten over het afgelopen jaar zichtbaar te maken.

De goede vooruitzichten die de resultaten van 1990 boden door het grote aantallen broedparen zijn in 1991 niet waargemaakt.

De minder strenge winter van 1991/1992 gaf ons weer nieuwe hoop voor 1992. Dit keer met een wat groter voedselaanbod.

De resultaten zijn bemoedigend. Het niveau van 1990 is bij lange na niet bereikt.

1993 ziet er weer hoopvol uit. Weer geen strenge winter en vrij veel meldingen van niet-broedende paren in 1992.

Als het voedselaanbod gestegen is dan is de potentiële broedpopulatie groot.

Het blijft echter moeilijk voorspelbaar, blijkbaar spelen er vele factoren een rol waarop we nog niet zo goed zicht hebben.

Iedereen echter veel succes toegewenst voor dit kerkuilenjaar !

Ger van den Oetelaar

RESULTATEN 1992

In onderstaande tabel zijn de resultaten vanaf 1986 weergegeven:

"GEGEVENS OVER DE KERKUILBROEDGEVALLEN OVER DE PERIODE 1986-1992"

Tabel 1

JAAR	AANTAL BROEDPAREN N. Br.	AANTAL BROEDPAREN NED.	AANTAL BROEDPAREN %	Aantal broedsels	'VRIJE' Broedparen	% 'VRIJE'	AANTAL TWEDE BROEDSELS
1986	36	221	16,3	36	9	25,0	0
1987	48	258	18,6	51	13	27,1	1
1988	71	388	18,2	82	13	18,3	11
1989	111	713	15,6	111	7	6,3	0
1990	141	1135	12,4	153	25	17,7	12
1991	47	575	8,2	47	5	10,6	0
1992	84	760	11,1	88	11	12,5	4

Tabel 2

JAAR	AANTAL EIEREN	GEMIDDELD AANTAL EI /BROEDPAAR	AANTAL JONGEN UITGEVOGEN	GEMIDDELD AANTAL JONG /BROEDPAAR
1986	83	2,3	67	1,9
1987	140	2,8	130	2,6
1988	346	4,9	264	3,7
1989	473	4,3	342	3,1
1990	541	3,8	427	3,0
1991	134	2,9	80	1,7
1992	273	3,3	217	2,6

1992 was redelijk succesvol. Het dieptepunt 1991 is overwonnen. In onderstaande tabel zijn de diverse toename % te vinden.

Tabel 3: Toename t.o.v. 1991

	Toename (%)
broedparen	79
broedsels	87
eieren	103,7
ei /broedpaar	13.7
jongen	171,2
jong /broedpaar	53

Opvallend is de grote toename van het aantal uitgevlogen jongen. Een toename van maar liefst 171 %.

Het aantal uitgevlogen jongen is toch de voornaamste graadmeter betreffende het broedsucces.

Door de manier van gegevens verzamelen zijn dit minimumgetallen. In 1992 zijn er dus minstens 217 jonge kerkuilen uitgevlogen.

Deze generatie kerkuilen kan bij voldoende voedselaanbod in 1993 tot broeden komen. Bij een normaal uitvalpercentage van 50% kunnen hieruit ongeveer 50 paartjes gevormd worden.

In totaal waren er al ongeveer 95 paartjes in Noord Brabant aanwezig (=/- 10 % kwam niet tot broeden maar was wel aanwezig)

De uitval van huidige broedparen meegerekend (25 %) zijn er in 1993 dus ongeveer 125 potentiële broedparen aanwezig. Bij voldoende voedselaanbod moeten hiervan toch minstens 110 paartjes tot broeden komen.

Interessant is ook altijd het wel en wee van de nieuwe broedgevallen. In onderstaande tabel is het verloop weergegeven:

Tabel 4:

JAAR	NIEUWE* BROEDGEVALLEN: AANTAL	NIEUWE BROEDGEVALLEN %	AANTAL 'NIEUWE' BROEDGEVALLEN 2E JAAR BEZET: %	AANTAL 'NIEUWE' BROEDGEVALLEN 3E JAAR BEZET %
1984	24	61,5	70,1	42,0
1985	14	33,3	64,3	57,1
1986	10	27,8	80,0	70,0
1987	16	32,0	50,0	31,3
1988	30	42,3	66,6	56,7
1989	56	50,4	71,4	16,1
1990	48	34,0	08,3	00,0
1991	10	21,2	12,7	---
1992	50	59,5	---	---
TOTAAL	260	41,2	48,4	31,9

* Nieuwe broedgevallen zijn broedplaatsen die in het voorafgaande jaar niet bezet zijn geweest.

Uit bovenstaande tabel blijkt weer dat nieuwe broedgevallen zeker niet altijd 'blijvertjes' zijn. Van de nieuwe broedgevallen in het succesjaar 1990 zijn er in 1992 geen enkele meer over. Blijkbaar worden de beste territoria altijd bezet en bij een toename van de populatie worden minder kwalitatieve territoria benut. In voedselrijkere jaren zijn dit nu juist de territoria waaruit de kerkuilen het eerst verdwijnen.

Daarbij speelt natuurlijk een rol dat vaak gebruikte een paartje kerkuilen wat jaren lang uit hetzelfde territorium gebruikt dit territorium heel erg goed kent. Dit paartje zal dan in staat zijn om in voedselarmere perioden toch voedselbronnen aan te boren.

Van de 50 'nieuwe' broedgevallen in 1992 hebben er 34 plaatsgevonden op een broedplaats welke in vroegere jaren ook als eens eerder bezet is geweest. Nieuwe broedplaatsen waren er in 1992 dus 'maar' 16'.

Grutto-actie laat vogelmoord ongemoeid

BEGIN vorige week werd door staatssecretaris Gabor met luide stem aangekondigd dat Nederland de grutto zal reddén. De Nederlandse staat ondersteunt het initiatief van Natuurmonumenten om ervoor te zorgen dat in het Jisper- en Wormerveld maar liefst achthonderd paartjes grutto's kunnen blijven, plus andere zeldzame weidevogels zoals de kemphaan en de tureluur.

Bravo, denk je dan, eindelijk begint Nederland zich te bekommeren om de weidevogels.

Maar wie de afgelopen weken goed heeft opgelet in de gewone polders, waar geen beheerscontract is afgesloten, wordt het groen van woede voor de ogen. Het grutto-reddingsplan beperkt zich kennelijk tot het Wormer- en Jisperveld. Ik wil geen pretbederver zijn van de feestjes van de Nederlandse staat en Natuurmonumenten, maar de actie maakt de indruk toch vooral een cynisch doekje voor een fundamenteel gebrek aan beleid te zijn. Op alle plaatsen waar geen beheerscontract is afgesloten of vrijwilligers werkzaam zijn, is sprake van vogeldestructie. En dan hebben we het over zo'n 90 tot 95 procent van het Nederlandse poldergebied.

In de weilanden grazen steeds minder koeien en maaien de boeren

steeds vroeger. Vele nesten van weidevogels en jonge vogeltjes worden kapot gemaaid. Ik begrijp wel dat als je eenmaal op zo'n tractor zit en dertig hectare moet maaien, dat het dan niet doenlijk is voor twaalf gruttonesten en twintig kievnissen van je tractor af te stappen. Maar ik begrijp niet hoe het zo maar kan gebeuren. Hoe het kan dat opvliegende vogels *niet*s betekenen.

Kan men in Nederland echt zo maar ongestoord een weiland met vogels plat maaien? Heeft de boer werkelijk het recht om, als hij geen beheerscontract met de Nederlandse staat heeft afgesloten, de nesten, de jonge vogels en ouders die blijven broeden kapot te maaien? Het lijkt wel of de weidevogels buiten de reservaten door de boeren gewoon als onkruid worden beschouwd. Daar klopt toch iets niet? Evenmin als een fabriek ongestoord gif mag storten in de rivier zou, dunkt mij, de agrarische industrie ongestoord door mogen gaan met vogels plat maaien.

Deze dierenmishandeling los je niet op door van alle Nederlanders een bijdrage te vragen zodat de kapot gemaaid grutto in een reservaat behouden kan blijven. Hoe sympathiek die actie verder ook is en hoe nodig ook, vanuit politiek oogpunt behoort Gabor zich toch de ogen uit de kop te schamen voor zijn gebrek aan efficiënt beleid. Nesten van weidevogels kapot maaien en jonge vogeltjes tot pulver maaien is toch natuurvijandig? Dat is toch allemaal zo helder als glas?

Grutto

FOTO NATURA

Wat is eigenlijk de rol van de hogere agrarische scholen en universiteiten in deze? Ik veronderstel dat het 'wetenschappelijk' inzicht in cyclomaaien, in koeien op stal houden, in de effectiviteit van kuilgras en in het fokken van supermelkkoeien in die hoek is ontwikkeld en aangemoedigd. Ook de moderne snufjes techniek die het de boer mogelijk maken in een dag met slechts drie machines zo'n dertig hectare gras te maaien, zullen daar ontwikkeld zijn.

Het zijn deze wetenschappelijke

'broedplaatsen' waar ook nieuwe ideeën met betrekking tot *herstel* van de vogelstand gestalte kunnen krijgen. Deze instellingen moeten toch een economisch rendabel vogelvriendelijk maaibeeld en maa-machinepark kunnen ontwerpen? De moderne techniek kan toch wel iets met laserstralen die de warmte van een vogel meten en die bijtijds machines stopzetten?

Mij dunkt dat ook de politiek een ander beleid moet ontwikkelen. Men moet verder gaan dan het op vrijwillige basis afsluiten van beheerscontracten. Het uitgangspunt zou een denkwijze behoren te zijn, die er niet langer van uitgaat dat het uitmaaien van weidevogels onvermijdelijk is. Mij dunkt dat beschaving iets te maken heeft met het stoppen van de jaarlijkse aanslag op vogels eind april, begin mei.

Dat de Nederlandse bevolking een bijdrage gevraagd wordt om de grutto in een reservaat te handhaven, betekent in feite dat gevraagd wordt bij te dragen aan de verdere vernietiging van het Nederlandse polderlandschap en het terugdringen van de weidevogels tot in enkele reservaten.

Het wordt tijd dat Gabor zich eens de rug recht en daadwerkelijk ergens voor gaat staan in plaats van zichzelf tot gruttobeschermer uit te roepen door een reservaatje te ondersteunen – hoe belangrijk dat Jisperveld verder ook is.

Ton Flierman

De auteur is filosoof.

Voorspelbaar

Haviksnesten rond het Waperveld. Steeds twaalfhonderd meter van het ene naar het volgende, kwartiertje lopen. Rob Bijlma: „De havik is een zeldzaam voorspelbare vogel.”

Bij het derde nest zien we een havik vertrekken. Mannetje. Hij verdwijnt over de boomtoppen. „Voorjaar”, stelt Rob vast. De vlucht valt feller dan normaal. Hij tilt zijn vleugels hoger op, geeft met de lichte onderkant ervan de wereld een signaal: het bos is van mij.

Adverteren, noemen we dat en in deze advertentie ligt de aankondiging van een nieuw seizoen besloten. Ook het nest, hoog in een spar, vertoont tekenen. Na het uitvliegen van de laatste jongen is het uitgewoond achtergebleven. Nu heeft het een rand van pas aangevoerde takken. Nest in renovatie.

Bijzonder mannetje trouwens. Nogal fors uitgevallen. Ongevoel actief bij de verzorging van het broedsel, agressief bij de verdediging van het territorium. Rob heeft hem een tijdje voor een klein vrouwtje gehouden. Zelfs bij dit voorspelbaar dier dus eigenaardigheden.

Verderop worden we overvallen door het alarm van een koolmees. Van tak tot tak komt hij aanzetten, opgewonden, schrikkend. Hij heeft ons iets te zeggen en je kunt het nauwelijks geloven van zo'n opdoordertje, maar wat hij zegt is dit: weg met jullie, het bos is van mij! Ook die heeft zijn positie voor het voorjaar al ingenomen.

Kees van Zemenen

NRC

bruinvissen en doolijn zijn weer terug voor Nederlandse kust

Volgens bioloog drs. M. Leopold van het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) is de doolijn- en walvisstand op de Noordzee de laatste jaren toegenomen. Ook de dwergvinvis komt weer steeds meer voor. Dat valt te lezen in het nieuwste nummer van Zoogdier, tijdschrift voor zoogdierbescherming en zoogdierkunde.

„Je moet daar voorzichtig mee zijn”, zegt Leopold in een toelichting. „Voor zover wij kunnen bekijken neemt het aantal bruinvissen in de zuidelijke Noordzee toe. Dat kan betekenen dat het beter met ze gaat, maar het is ook mogelijk dat ze zich alleen maar verplaatsen omdat ze bijvoorbeeld voor de Schotse kust verhongeren. Vergeet niet dat het om een soort gaat die voorkomt van Mauretanisch in West-Afrika tot bij de Noordkaap. Niemand heeft dat helemaal in beeld.”

De bruinvis, voor de oorlog een zeer algemeen beest, was in de jaren zestig en zeventig zo schaars geworden dat hij in de Nederlandse kustwateren haast als uitgestorven kon worden beschouwd. Het gaat nu weer beter. „Als je duizend uur over zee tuurt zie je gemiddeld 40 bruinvissen”, aldus Leopold. „Zeevogelaars doen dat. En bij onze vliegtuigwaarnemingen boven zee zien we ook steeds meer bruinvissen.”

Hoewel geen oorzakelijk verband is aangetoond, is het wel opvallend dat het verdwijnen van de bruinvissen eind jaren zestig samenviel met het instorten van de haringstand, terwijl de terugkeer van de soort samen gaat met het herstel van deze vissoort. De haringvisserij is een aantal jaren gesloten geweest om de soort voor uitsterven te behoeden.

Haringen paaien allemaal tegelijk, waarbij de eieren worden afgezet op

de kust. De zeestroom voert deze eieren mee. „De larve ontwikkelt zich in een reizend ei”, aldus Leopold. „In de jaren zeventig is deze zeestroom door ingewikkelde klimatologische oorzaken zo'n tien jaar lang van richting veranderend en minder sterk geworden. De haringlarven kwamen toen al uit het ei als ze nog maar halverwege de Doggersbank waren en daar verhongerden ze.”

De zeer kleine, kreeftachtigen (copepoden) die hun voedsel vormen komen daar niet voor, maar wel rond de Waddenkust, waar de zeewatertemperatuur bovendien wat gunstiger is voor het opgroeien van de jonge haring. Zo nam de aanwas van de haringstand sterk af terwijl de vangst van volwassen exemplaren intussen gewoon doorging, hetgeen tot overbevissing leidde. Toen de haringvisserij tijdelijk gesloten werd, keerde tegelijkertijd ook de gunstige zeestroom terug.

Of dit tot terugkeer van de bruinvissen heeft geleid blijft onbewezen. Volgens Leopold is niet precies bekend hoe belangrijk de haring op het menu van deze doolijnsoort is. „Maagonderzoek doen wij alleen aan dode dieren en dat zegt niet alles over het voedingspatroon van gezonde exemplaren.”

Naast de bruinvis wordt ook de witsnuitdoolijn, die meer in open wateren thuisloost, weer vaker dan vroeger op de Noordzee waargenomen. Het aantal strandingen van deze soort is de afgelopen 10 à 15 jaar in elk geval sterk toegenomen. „En als je een week op zee rondloopt om vogels te tellen heb je gemiddeld recht op één witsnuitdoolijn”, aldus Leopold. In het noorden van de Noordzee vertoont de dwergvinvis, een uitgesproken haringeter, zich weer vaker dan vroeger.

NRC

de een aan middeleeuwse zalven en drankies denken, en de ander, bekend met de gangbare vooroordelen, aan alternatieve geneeswijzen en oude medische volkswijsheid. Maar ook vandaag de dag worden blijkbaar nieuwe 'heksenbrouwsels' bedacht en vervaardigd, althans volgens de bevooroordeelde redactie van NRC Handelsblad.

In een kort artikel, 'Geheim wapen helpt zwemmers uit China' (25-8-92), wordt een Chinees tonicum dat door olympische zwemsters van China werd gebruikt wel 'heksenbrouwsel' genoemd.

Het volledige recept voor dit middel blijft geheim, maar een belangrijk ingrediënt zijn de als vogel-nesten bekende secreties van de gierzwaluw. Deze soort zeezalw bouwt haar nest met haar speeksel, een vloeistof die al sinds eeuwen bekend is als afrodisiacum, en dus als versterkend middel dat lichamelijke prestatie en uithoudingsvermogen verhoogt en vermoeidheid beperkt.

Het speeksel, voornamelijk gewonnen op het Indonesische eiland Borneo, is een letterlijk waardevolle afscheiding: in China en Hong Kong kost een portie van drie à vier gram omgerekend circa honderd gulden. Het Chinese team haalde dan ook drie keer goud en één keer zilver in de zwemsportdisciplines; volgens de Chinese krant *Guangming Daily* 'een verhoging van 100 procent'.

Ondanks het feit dat vitaminen en andere legale 'wetenschappelijke brouwsels' nooit onder de categorie doping vallen, wordt bij het Chinese middel – gezien de onorthodoxe samenstelling – ook direct het verband gelegd met doping: 'het drankje passeerde... de tests op doping van het Internationaal Olympisch Comité in Barcelona zonder problemen.'

Voor meer informatie over vogel-nesten als afrodisiacum zie: *Encyclopedie van de erotische cultuur*, 1992.

werkgroep voor vogel- en natuurbescherming midden-brabant

Gerard v.d. Kaa
v. Ryckevorsellaan 17
5062 DH Oisterwijk

de werkgroep staat als vereniging bij de KvK ingeschreven onder nummer V. 259382